

22. Timbs J. The Yearbook of Facts in Science and Art: exhibiting the most important discoveries and improvements of the past year; in mechanics and the useful arts; natural philosophy; electricity; chemistry; zoology and botany; geology and mineralogy; meteorology and astronomy [Electronic resource] / John Timbs, Charles W. Vincent, James Mason. – London : David Bogue, 1857. – 288 p. – Access mode : https://books.google.com.ua/books?id=z2oxAQAAMAJ&dq=his+arm+pointed&hl=ru&source=gbs_navlinks_s

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Тетяна Козлова – доктор філологічних наук, професор кафедри англійської філології Запорізького національного університету.

Наукові інтереси: проблеми лінгвосеміотики, порівняльно-історичного та типологічного мовознавства.

УДК 811.111'42

ТИПОВІ ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ НЕГАТИВНОЇ ОЦІНКИ В КРИТИЧНИХ ЗАУВАЖЕННЯХ В АНГЛОМОВНИХ НАУКОВИХ СТАТТЯХ З ЛІНГВІСТИКИ

Анна АГЕЙЧЕВА (Полтава, Україна)
Олена БАЛАЦЬКА (Полтава, Україна)

Статтю присвячено аналізу типових засобів вираження негативної оцінки в критиці в англомовних наукових статтях з лінгвістики, що вважаються одним з видів такого провідного жанру англомовного наукового дискурсу, як стаття. Матеріалом дослідження були 153 критичні зауваження, отримані з 35 статей з лінгвістики. Використана методика охоплює дефінітивний, компонентний, інтерпретаційно-текстовий, кількісний аналіз та метод когнітивно-дискурсивної інтерпретації. Виявлено, що негативна оцінка у критичних зауваженнях у статтях зазначеного типу може бути виражена в експліцитний та імпліцитний спосіб. Експліцитний спосіб вираження негативної оцінки вимагає використання оцінних маркерів – лексичних та лексико-граматичних засобів. Лексичні засоби охоплюють типові для реалізації негативної оцінки мовні одиниці, серед яких найбільшу вагу мають прикметники, іменники та дієслова. Лексико-граматичний тип утворюється за кількома зразками, котрі є або можуть бути зведені до структури загальнозаперечного речення. Експліцитні лексико-граматичні засоби вираження негативної оцінки включають заперечення за допомогою застосування негативів присудка, додатка та підмета. Імпліцитний спосіб вираження негативної оцінки реалізується за допомогою мовних одиниць позитивної чи нейтральної семантики, які в сукупності в контексті надають висловленню негативного оцінного значення і зазвичай вказують на необхідність здійснення подальших дій чи мають футуральну семантику. Виявлено, що експліцитний спосіб вираження негативної оцінки у критиці в англомовних наукових статтях з лінгвістики значно переважає імпліцитний. При цьому у межах експліцитного вираження оцінки лексичні засоби застосовуються частіше, ніж лексико-граматичні.

Ключові слова: англомовний науковий дискурс, жанр, наукова стаття з лінгвістики, критика, критичне зауваження, негативна оцінка, експліцитні засоби, лексичні засоби, лексико-граматичні засоби, імпліцитні засоби.

Анна Агейчева, Елена Балацкая. Типичные средства выражения негативной оценки в критических замечаниях в англоязычных научных статьях по лингвистике. Статья посвящена анализу типичных средств выражения негативной оценки в критике в англоязычных научных статьях по лингвистике, которые считаются одним из видов такого ведущего жанра англоязычного научного дискурса, как статья. Материалом исследования были 153 критических замечания, полученные из 35 статей по лингвистике. Используемая методика охватывает дефинитивный, компонентный, интерпретационно-текстовый, количественный анализ и метод когнитивно-дискурсивной интерпретации. Установлено, что негативная оценка в критических замечаниях в статьях указанного типа может быть выражена эксплицитно и имплицитно. Эксплицитный способ выражения негативной оценки требует использования оценочных маркеров – лексических и лексико-грамматических средств. Лексические средства охватывают типичные для реализации негативной оценки языковые единицы, среди которых наибольший удельный вес имеют прилагательные, существительные и глаголы. Лексико-грамматический тип образуется по нескольким образцам, которые являются или могут быть сведены к структуре общеоригинального предложения. Эксплицитные лексико-грамматические средства выражения негативной оценки включают отрицание посредством применения негативов сказуемого, дополнения и подлежащего. Имплицитный способ выражения негативной оценки реализуется с помощью языковых единиц положительной или нейтральной семантики, которые в совокупности в контексте придают высказыванию негативное оценочное значение и обычно указывают на необходимость осуществления дальнейших действий и имеют футуральную семантику. Установлено, что эксплицитный способ выражения негативной оценки в критике в англоязычных научных статьях по лингвистике значительно превосходит

имплицитный. При этом в рамках эксплицитного выражения оценки лексические средства применяются чаще, чем лексико-грамматические.

Ключевые слова: англоязычный научный дискурс, жанр, научная статья по лингвистике, критика, критическое замечание, негативная оценка, эксплицитные средства, лексические средства, лексико-грамматические средства, имплицитные средства.

The article studies typical means of expressing negative evaluation in criticism in English-language research articles in Linguistics, which are considered to be one of the types of the leading genre of English-language scientific discourse – article. The problem has been studied in the corpus of 153 critical remarks obtained from 35 English-language linguistics research articles published in scientific journals of the UK and the USA from 2009 to 2011. Methods used in the research include definitive, component, text-interpretation, quantitative analysis and cognitive-discursive interpretation method. From the research that has been carried out it is possible to conclude that negative evaluation in critical remarks in English-language research articles in Linguistics can be expressed explicitly and implicitly. Explicit way of expressing negative evaluation involves using markers – lexical and lexico-grammatical means. Lexical means include linguistic units typical for expressing negative evaluation, among which adjectives, nouns and verbs are the most numerous. In addition, adjectives and nouns are the most frequently used, whereas verbs are recorded in much fewer number of critical remarks. Lexico-grammatical type of expressing negative evaluation is formed according to several patterns, which are or can be reduced to the structure of the general negative sentence. Explicit lexico-grammatical means of negative evaluation include negation of the predicate, object and subject of the sentence performed through the use of specific negators. The most often registered explicit lexico-grammatical means of negative evaluation is predicate negation, while object negation and subject negation are found to be rare. Implicit way of expressing negative evaluation is performed with the help of indicators of implicit meaning – linguistic units with positive or neutral semantics, which collectively in the context add negative semantics to the utterance and as a rule indicate the need for further action or have future meaning. It has been found out that explicit means of negative evaluation in critical remarks in English-language research articles in Linguistics are more frequently used than implicit ones. Furthermore, as far as explicit means of negative evaluation are concerned, explicit lexical means are used more often than lexico-grammatical ones.

Key words: English-language scientific discourse, genre, research article in linguistics, criticism, critical remark, negative evaluation, explicit means, lexical means, lexico-grammatical means, implicit means.

Здобуття англійською мовою статусу *lingua franca* та велика значущість науки для розвитку сучасного суспільства спричинили посилення інтересу сучасних мовознавців до різноманітних аспектів англомовного наукового дискурсу [4; 6], його жанрів [4], провідним серед яких уважають наукову статтю [2; 4], котра зазвичай містить такий важливий компонент, як критику [3; 5]. Незважаючи на наявність праць, присвячених дослідженню засобів вираження негативної оцінки в критиці у цілому [1], окремого висвітлення потребують засоби актуалізації аксіологічного змісту у критичних зауваженнях у наукових статтях з окремих дисциплін.

Ураховуючи значущість критики для розвитку наукової думки, зростання кількості досліджень, у фокусі яких перебувають проблеми сучасного мовознавства, та зростання необхідності здійснення публікацій у закордонних виданнях, що постала перед сучасними науковцями, було поставлено за мету інвентаризувати типові засоби вираження негативної оцінки в англомовних наукових статтях з лінгвістики.

Матеріалом цього дослідження були 153 критичні зауваження, отримані з 35 статей з лінгвістики, опублікованих в електронних наукових журналах Великої Британії та США за 2009–2011 рр., загальним обсягом 702 сторінки.

Методика дослідження включає дефінітивний, компонентний, інтерпретаційно-текстовий, кількісний аналіз та метод когнітивно-дискурсивної інтерпретації.

У результаті аналізу фактичного матеріалу було встановлено, що негативна оцінка (аксіологічний зміст критики / критичних зауважень (КЗ)) в англомовних наукових статтях з лінгвістики (АНСЛ) може бути виражена в експліцитний та імпліцитний спосіб.

Експліцитне вираження оцінки, що є прямим способом об'єктивізації ставлення суб'єкта до об'єкта, здійснюється, як відомо, за допомогою лексичних або лексико-граматичних засобів, відповідно КЗ, в яких негативна оцінка виражена експліцитно, можна поділити на два типи.

У КЗ першого типу негативна оцінка актуалізується за допомогою використання експліцитних *лексичних* засобів – об'єктиваторів негативної оцінки (55,94 % від усіх КЗ в АНСЛ).

Частиномовний аналіз експліцитних лексичних засобів вираження негативної оцінки у критиці в АНСЛ засвідчив, що до їхнього числа входять:

• прикметники (39,7 % від усіх експліцитних лексичних засобів актуалізації негативної оцінки) (*difficult, erroneous, inaccessible, inadequate, problematic, unclear, unknown, weak, wrong* та ін.), наприклад:

(1) *But these sources are **inadequate** for a place names project based on indigenous names.*

• іменники (37,21 %) (*disadvantage, disagreement, failure, flaw, gap, lack, limitation, mistake, problem, restriction, weakness* тощо):

(2) *Another **problem** with the space-driven approach is that an a priori conceptual geometry might actually bias our research in a particular way and hinder us from finding patterns and dimensions in other languages.*

• дієслова (18,64 %) (*fail, ignore, lack, mistranslate, overlook, restrict* і т. д.):

(3) *Mundane areas of everyday life have been taken for granted and largely **ignored**, especially with regard to language use in these domains <...>.*

Негативна оцінка в КЗ в АНСЛ експліцитно вербалізується також за допомогою граматичних засобів – операторів заперечення – негаторів у поєднанні з лексичними одиницями позитивної або нейтральної семантики, утворюючи другий – **лексико-граматичний** – тип у межах експліцитного вираження оцінки в КЗ [1] (22,49 % від усіх КЗ в АНСЛ).

Аналіз матеріалу засвідчив, що найбільшу питому вагу в КЗ в АНСЛ має заперечення **присудка** (73,3 % від усіх зареєстрованих лексико-граматичних засобів), здійснюване за допомогою негатора – заперечної частки *not (n't)* за двома моделями.

Перша модель – заперечення складеного дієслівного присудка (65,9 % від усіх КЗ в АНСЛ, в яких використовується заперечення присудка) зазвичай реалізується у таких модифікаціях:

• Допоміжне дієслово *do* у формі теперішнього або минулого часу + *not* + основне дієслово, наприклад:

(4) *Reference grammars **do not** usually provide semantic analyses of word formation patterns in enough detail, so it is difficult to gather appropriate extensive information on this point.*

• Модальне дієслово + *not* + основне дієслово (25 %), приміром:

(5) *Some aspects of Lakhota data may not fit into their model, while others seem to accord well.*

Друга модель – заперечення складеного іменного присудка (34,9 %) в КЗ в АНСЛ – виглядає так: дієслово *be* у формі теперішнього або минулого часу + *not* + іменна частина, подана прикметником або пасивним дієприкметником:

(6) *A grammar-driven approach **is not** the best way to do that.*

Окрім заперечення присудка в КЗ в АНСЛ, застосовується також заперечення **додатка** (14,17 % від усіх лексико-граматичних засобів) із використанням заперечного займенника *no*, що здійснюється за моделлю:

• (формальний) підмет + *be, etc.* + *no* + додаток, наприклад:

(7) *Contrary to many statements about Polynesian language, there are **no rules** to predict which syllable will be stressed in words of more than four syllables <...>.*

У КЗ в АНСЛ зафіксовано також заперечення **підмета** (8,3 %), що реалізується за моделлю:

• негатор (*no, not*) + підмет, приміром:

(8) ***No mention** is made of language functions, speech acts, or speech genres.*

Варто звернути увагу на те, що негативна оцінка в КЗ в АНСЛ також може бути об'єктивована імпліцитно (21,57 %). З цією метою у статтях зазначеного типу зазвичай застосовуються такі мовні засоби:

• мовні одиниці позитивної чи нейтральної семантики, які в сукупності в контексті надають висловленню негативного оцінного значення та при цьому не позначають необхідність здійснення подальших дій та не мають футуральної семантики (41,3 % від усіх імпліцитних засобів):

(9) *Like other forms of lexical documentation, place name lists may exist for years or decades in draft form.*

- модальні дієслова, що вказують на необхідність здійснення подальших дій (26,4 %):
(10) *Perhaps this manual **should** be updated and republished with such a list included.*
- мовні одиниці футуральної семантики у сполученні з дієсловами / модальними дієсловами на позначення необхідності здійснення дій (21,2 %):
(11) *Note that the smallest possible cycle (a triangle of meanings, as in (7) above) can be defined in a classical way by means of three features, so it is not only cyclicity that explains it. This **must** be left for further research.*

Таким чином, засоби вираження негативної оцінки в критичних зауваженнях в англomовних наукових статтях з лінгвістики мають досить широкий спектр, при цьому експліцитний спосіб вираження негативної оцінки значно переважає імпліцитний. При цьому у межах експліцитного вираження оцінки в критичних зауваженнях в англomовних наукових статтях з лінгвістики лексичні засоби переважають над лексико-граматичними.

Перспективи подальшої роботи вбачаємо у вивченні засобів вираження негативної оцінки в англomовних наукових статтях з інших галузей науки.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Балацька О. Л. Дискурсивні властивості критики в англomовній науковій статті: автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.04 – германські мови / Олена Леонідівна Балацька; Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна. – Харків, 2013. – 20 с.
2. Яхонтова Т. В. Лінгвістична генологія наукової комунікації / Яхонтова Тетяна Вадимівна. – Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2009. – 420 с.
3. Fagan A. The use of critical speech acts in psychology and chemistry research papers / A. Fagan, P. Martin Martin // *Iberica*. – 2004. – No. 8. – P. 125–137.
4. Hyland K. Academic Discourse: English In A Global Context / Ken Hyland. – Bloomsbury, 2009. – 256 p.
5. Salager-Meyer F. Rhetorical evolution of oppositional discourse in French academic writing / Françoise Salager-Meyer // *Hermes, Journal of Linguistics*. – 2000. – No. 25. – P. 23–48.
6. Swales J. M. Genre Analysis: English in Academic and Research Settings / J. M. Swales. – Cambridge : Cambridge Univ. Press, 1990. – 260 p.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Анна Агейчева – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземної філології та перекладу Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка.

Наукові інтереси: перекладознавство, інтелектуальна власність, дистанційне навчання.

Олена Балацька – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри іноземної філології та перекладу Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка.

Наукові інтереси: аналіз дискурсу, прагмалінгвістика, перекладознавство.

УДК 81'221.2

BODY LANGUAGE AS A WINDOW INTO HUMAN MIND

Inesa BAYBAKOVA (Lviv, Ukraine), Oleksandra HASKO (Lviv, Ukraine)

Інеса Байбакова, Олександра Гасько. Мова тіла як вікно у людський розум. Стаття присвячена мові тіла як невербальній комунікації, що включає вісім надзвичайно важливих основних елементів, а саме (1) обличчя, що є найпотужнішим індикатором відношення до ситуації чи інших людей; (2) очі, які здатні вказувати справжні наміри; (3) постава, яка виявляє приховані повідомлення за допомогою голови, плечей, рук, ніг та стегон; (4) жести, пов'язані чи не пов'язані з вербальною комунікацією; (5) голос; (6) рух; (7) дотик; (8) зовнішність. Вищезгадані елементи є складовими мови тіла. Мова тіла посилює невербальні повідомлення стосовно вгодобань, зацікавлення, прийняття, правди тощо. Мова тіла, діючи на підсвідомому рівні, не може бути фальшивою, тому вона є вікном правдивих думок, намірів і бажань. Розуміння ключових елементів мови тіла дає можливість читати невисловлені повідомлення інших людей, розкриваючи приховані значення їхньої поведінки та виявляючи їхні справжні почуття. Однак, невербальні сигнали слід розглядати в контексті бесіди, беручи до уваги комбінацію жестів, а також їх узгодженість з вербальною складовою розмови.

Ключові слова: елементи мови тіла, контекст, комбінація жестів, узгодженість, мовчазна мова, приховані повідомлення, словник мови тіла.

Инеса Байбакова, Александра Гасько. Язык тела как окно в человеческий разум. Статья посвящена языку тела как невербальной коммуникации, включающей восемь особо важных элементов: (1) лицо как мощнейший индикатор отношения к ситуации или отдельным людям; (2) глаза, способные выказывать подлинные намерения; (3) осанка, выявляющая скрытые сообщения с помощью головы, рук, ног, плечей и бедер; (4) жесты, имеющие прямое отношение к вербальной коммуникации; (5)